МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет біології та лісового господарства

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

Кваліфікаційна робота

спеціальності А4 Середня освіта

освітньо-професійної програми

«Середня освіта. Біологія, здоров'я людини»

Луцьк – 2026

Силабус нормативного освітнього компонента Кваліфікаційна робота підготовки магістрів галузі знань А Освіта, спеціальності А4 Середня освіта, за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Біологія, здоров'я людини» заочної форми навчання.

Гарант освітньо-професійної програми: доц. Зінченко М.О.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри біологічних наук та природничої освіти

протокол № 1 від 03.09.2026 р.

В.о. завідувача кафедри: _____(Теплюк В.С.)

© Зінченко М.О., 2026 р.

І. Опис освітнього компонента

<table>
<tr><th>Найменування показників</th><th>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь</th><th>Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Заочна форма навчання</td><td rowspan="8">Галузь знань А Освіта, спеціальності А4 Середня освіта, за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Біологія, здоров’я людини».
магістр</td><td>Нормативна</td></tr>
<tr><td>Рік навчання 2-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість годин/кредитів 240/8</td><td>Семестр 3-ий</td></tr>
<tr><td>Лекції 0 год.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">ІНДЗ: немає</td><td>Практичні 0 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота 212 год.</td></tr>
<tr><td>Консультації 28 год.</td></tr>
<tr><td>Форма контролю: екзамен</td></tr>
</table>

ІІ. Інформація про викладача

Гарант ОПП: Зінченко Марія Олександрівна
Науковий ступінь: кандидат біологічних наук
Вчене звання: доцент
Посада: доцент кафедри біологічних наук та природничої освіти
Контактна інформація: zinchenko.maria@vnu.edu.ua
Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ: http://194.44.187.20/cgi- bin/timetable.cgi?n=700

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно розкладу, що розміщений на дошці оголошень факультету та на сайті факультету: https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-biolohiyi-ta-lisovoho-hospodarstva

ІІІ. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента
Випускна кваліфікаційна робота – це самостійне індивідуальне завдання навчальнодослідницького, теоретико-прикладного чи проєктно-конструкторського характеру, яке виконує здобувач освіти на завершальному етапі фахової підготовки, і є однією з форм виявлення теоретичних і практичних знань, уміння їх застосовувати для виконання конкретних наукових та виробничих завдань. ВКР повинна представляти закінчену розробку актуальної наукової або прикладної фахової проблеми. Вона повинна: – бути актуальною, мати новизну, виконуватися на рівні сучасних досягнень біологічної та педагогічної наук; – мати спрямування на вирішення практичних завдань майбутньої професійної діяльності; – стимулювати у здобувачів творчий пошук нових пріоритетних наукових рішень; – вимагати опрацювання спеціальної наукової і методичної літератури; – передбачати вибір оптимальних рішень на основі застосування математичних методів– моделювання з використанням сучасних засобів обчислювальної техніки; пов’язуватися з планами наукових досліджень керівника, кафедри, інших наукових– підрозділів закладу; – узагальнювати і розвивати науково-дослідницькі вміння здобувача освіти.
2. Пререквізити: попередньо магістр повинен прослухати курси: «Психологію взаємодії», «Досягнення і проблеми сучасної біології», «Методологія та організація наукових досліджень», «Освітній менеджмент», «Біорізноманіття України», «Історичний розвиток

біологічних систем», «Здоров'я та безпека людини», «Сучасні технології навчання інтегрованих курсів природничої освітньої галузі», «Позашкільна робота з біології та основ здоров'я», «Теорія та методика навчання біології та екології», «Інноваційні технології навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека, добробут»», «Фізіологічні основи розвитку дітей з особливими потребами та їх педагогічний супровід».

Постреквізити: дає можливість та право підготовки до вступу на третій освітньо-науковий рівень вищої освіти.

3. Мета написання кваліфікаційної роботи. Виконання ВКР має на меті систематизацію, закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань за відповідним напрямом підготовки, формування навичок застосування цих знань під час розв'язання конкретних практичних, науково-методичних і науково-технічних задач; розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою– теоретичних, експериментальних та науково-практичних досліджень, використаних під час виконання кваліфікаційної роботи; набуття досвіду з аналізу отриманих результатів досліджень, формулювання нових– висновків і положень, набуття досвіду з їх прилюдного захисту.

Захист кваліфікаційної роботи є складовою частиною завершального етапу підготовки магістрів спеціальності А4 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Основними завданнями кваліфікаційної роботи є контроль та оцінка рівня теоретичних та практичних знань та навичок, отриманих здобувачем впродовж навчання за освітнім рівнем «магістр»

4. Результати навчання (Компетентності) :

Під час виконання та захисту кваліфікаційної роботи здобувачі освіти оволодіють наступними компетенстностями:

ЗК 2. Здатність використовувати знання державної та іноземної мов усно і письмово в межах професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність навчатись та застосовувати здобуті знання у педагогічній діяльності для ефективного розв'язання практичних задач.

ЗК 4. Здатність використовувати потенціал цифрових освітніх та сучасних інформаційних і комунікаційних ресурсів у професійній діяльності.

ЗК 7. Здатність до генерування нових ідей (креативність), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

ЗК 8. Здатність проводити наукові дослідження за предметною спеціальністю на відповідному рівні, розробляти, управляти та реалізовувати наукові та освітні проєкти.

ЗК 9. Здатність діяти свідомо та соціально відповідально із врахуванням морально-етичних норм професійної діяльності і академічної доброчесності, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 10. Здатність вести здоровий спосіб життя, впроваджувати здоров'язбережувальні технології у професійну діяльність.

ФК1. Здатність забезпечувати здобувачам освіти навчання державною мовою, виявляти мовну стійкість і відповідальність у дотриманні мовного законодавства; забезпечувати належний рівень володіння іноземною мовою, необхідний для виконання професійної діяльності.

ФК 2. Здатність до поглиблення знань з біології і суміжних дисциплін та застосовувати їх в освітньому процесі закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

ФК 3. Здатність добирати і впроваджувати в освітній процес сучасні методики і технології навчання, моделювати зміст освіти, здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання, визначених державними стандартами освіти.

ФК 4. Здатність здійснювати аналіз сучасних досягнень біології та основ здоров'я людини і впроваджувати їх у професійну діяльність для пояснення будови, взаємодії, взаємозв'язків, походження, класифікації, значення, використання, поширення і організації живого на різних рівнях.

ФК 5. Здатність реалізовувати у професійній діяльності стратегію сталого розвитку природи та суспільства, пояснювати здобувачам освіти необхідність збереження біорізноманіття, формувати їх екологічну компетентність.
ФК 6. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати цифрові технології в освітньому процесі для реалізації різних форм навчання, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності.
ФК 12. Здатність інтегрувати у професійну діяльність сучасні здоров'язбережувальні та оздоровчі технології та розробляти власні просвітницькі програми для раціоналізації здорового способу життя.
ФК 13. Здатність планувати освітній процес та прогнозувати його результати, реалізовувати наукові та навчальні проєкти з біології, основ здоров'я та на межі предметної галузі, проводити власні наукові дослідження та навчально-дослідницьку роботу здобувачів освіти, інтерпретувати та презентувати її результати.
ФК 14. Здатність організовувати освітній процес у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.
ФК 15. Здатність здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів освіти, аналізувати результати їх навчання, критично оцінювати власну педагогічну діяльність.
ФК 16. Здатність вибудовувати траєкторію особистісного і професійного самовдосконалення з дотриманням норм професійної етики та академічної доброчесності, надавати допомогу колегам у їхньому професійному розвитку.

Після виконання та захисту випускної кваліфікаційної роботи здобувачі освіти отримають наступні результати навчання:
ПРН 1. Демонструвати достатні знання, вміння, навички спілкування усно та письмово державною та іноземною мовами з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.
ПРН 2. Застосовувати базові знання із біології, психології, педагогіки для вирішення професійних завдань освітньої діяльності.
ПРН 3. Демонструвати знання та вміння застосовувати у професійній діяльності інноваційні педагогічні технології і методичні підходи для модернізації освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
ПРН 4. Знати сучасні досягнення біологічних наук та демонструвати уміння впроваджувати їх у площину навчальних предметів біології та інтегрованих курсів природничої та здоров'язбережувальної освітніх галузей.
ПРН 5. Демонструвати розуміння стратегії сталого розвитку природи і суспільства, уміння формувати екологічну компетентність здобувачів освіти.
ПРН 6. Використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології для пошуку, опрацювання та аналізу професійно важливих знань із різних джерел для забезпечення ефективності освітнього процесу та реалізації різних форм навчання (змішаного, дистанційного тощо).
ПРН 11. Володіти теоретичними й методичними засадами впровадження, розробки та організації занять здоров'язбережувальної спрямованості для збереження фізичного, психічного, соціального та ментального здоров'я здобувачів освіти, демонструвати власну позицію у веденні здорового способу життя.
ПРН 13. Володіти методикою розробки інноваційних та дослідницьких проєктів з біології та інтегрованих курсів природничої та здоров'язбережувальної освітньої галузі, вміти реалізовувати їх у професійній діяльності та прогнозувати очікувані результати.
ПРН 14. Демонструвати вміння планувати і проводити науково-дослідницьку діяльність за предметною спеціальністю з підготовкою наукових праць та звітів, апробацією та впровадженням результатів досліджень у професійну діяльність.
ПРН 16. Демонструвати дотримання принципів академічної доброчесності під час провадження науково-педагогічної діяльності та формувати її у здобувачів освіти.

IV. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

1. Вибір теми та об'єкта дослідження; затвердження теми кваліфікаційної роботи.
2. Розробка індивідуального завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану її виконання; затвердження завдання завідувачем кафедри.
3. Опрацювання літературних джерел і складання плану роботи.
4. Збирання фактичних матеріалів під час виробничої та переддипломної практик.
5. Обробка фактичних матеріалів.
6. Написання першого варіанта тексту роботи, подання його на ознайомлення науковому керівникові.
7. Усунення недоліків; написання остаточного варіанта тексту; оформлення роботи згідно вимог.
8. Подання завершеної роботи на рецензування науковому керівникові, отримання відгуку наукового керівника.
9. Подання роботи на кафедру для внутрішнього рецензування (попередній захист), отримання висновку комісії з попереднього захисту.
10. Зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи, отримання зовнішньої рецензії.
11. Допуск кваліфікаційної роботи до захисту завідувачем кафедри.
12. Публічний захист кваліфікаційної роботи в ДЕК.

V. ВИМОГИ ДО ОБСЯГУ, СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Кваліфікаційна робота магістра як теоретико-прикладне дослідження повинна мати чітку та логічну структуру. Вимоги до випускних кваліфікаційних робіт прописані у Положенні про випускні кваліфікаційні роботи (від 29.08.2024 р): https://hel1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/File/2024/10/2024_polozhennya_pro_vypusk_roboty-red.pdf

Загальний обсяг роботи – **50-60** сторінок, не враховуючи додатків. За структурою кваліфікаційна робота магістра складається з таких частин:

- титульна сторінка;
- анотація;
- зміст;
- вступ;
- розділ 1 (теоретична частина);
- розділ 2 (матеріал та методика роботи);
- розділ 3 (аналіз результатів власних досліджень);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Випускна кваліфікаційна робота друкується на аркушах білого паперу формату А 4 (210х297 мм). Основний текст роботи друкується з одного боку аркуша через 1,5 комп'ютерних інтервали шрифтом Times New Roman, розмір шрифту – 14. Абзацний відступ – 1,25 мм. Текст необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 30 мм, верхній, нижній – 20 мм, правий – 10 мм.

VI. ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

6.1. Попередній захист КР

Кваліфікаційна робота проходять попередній захист на засіданні відповідної кафедри за встановленим графіком, але не пізніше як за три тижні до захисту.

Попереднім захистом кваліфікаційної роботи може вважатися, за рішенням кафедри, виступ та участь здобувача освіти у наукових конференціях – університетських, міжуніверситетських, всеукраїнських тощо.

На попередній захист здобувач освіти повинен подати віддрукований та перевірений науковим керівником текст роботи, а також довідку про дотримання вимог академічної доброчесності, зокрема, Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки (https://hel1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/kodeks.pdf) Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у ВНУ імені Лесі Українки (https://hel1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/polozhennya-pro-systemu-zabezpechennya-ad.pdf), Політики відповідального впровадження та використання системи ШІ у ВНУ імені Лесі Українки (https://hel1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/polityka-vykorystannya-shi.pdf).

Захист проводиться на засіданні кафедри за обов'язкової присутності завідувача кафедри та наукового керівника та передбачає такі процедурні етапи:

– виступ автора кваліфікаційної роботи з повідомленнями про основні положення роботи;

– детальні відповіді здобувача освіти на усні та письмові запитання членів кафедри щодо змісту й суті роботи;

– виступ наукового керівника (консультанта) про якість виконання роботи, про можливість допуску роботи до захисту перед ДЕК.

Кафедра робить висновок про готовність роботи до захисту перед ДЕК, встановлює час роботи над зауваженнями та термін подачі роботи, оформленої згідно з вимогами, на кафедру. Висновок-витяг із засідання кафедри є підставою для допуску роботи до захисту перед ДЕК. На цьому ж засіданні кафедри затверджуються рецензенти кваліфікаційної роботи.

6.2. Захист кваліфікаційних робіт

На захист випускної кваліфікаційної роботи у ДЕК подають:

– зброшурований примірник випускної кваліфікаційної роботи з поданням голові ДЕК щодо захисту ВКР (містить довідку про успішність, висновок наукового керівника з характеристикою діяльності випускника під час виконання ним роботи (проекту), висновок кафедри);

– письмову рецензію на ВКР з зазначенням рекомендованої оцінки;

– антиплагіатний висновок;

– навчальну картку здобувача освіти;

– зведену відомість про виконання здобувачем освіти навчального плану і одержані ними оцінки з теоретичних дисциплін, курсових робіт (проектів) та виробничих практик, завірену деканом факультету.

Захист проводиться на відкритому засіданні ДЕК. На захисті можуть бути присутні і брати участь в обговоренні всі бажаючі, не порушуючи порядку й процедури захисту.

Процедура захисту включає:

– доповідь здобувача освіти про зміст роботи (до 10 хв) з презентацією;

– запитання до автора;

– оголошення відгуку наукового керівника та рецензента;

– відповіді здобувача освіти на запитання членів ДЕК та осіб, присутніх на захисті;

– заключне слово здобувача освіти;

– рішення комісії про оцінку роботи.

Оцінка за результатами захисту випускної кваліфікаційної роботи виставляється після закритого обговорення у ДЕК, фіксується в протоколі ДЕК та оголошується її головою на відкритому засіданні. Тривалість захисту однієї випускної кваліфікаційної роботи не повинна перевищувати 30 хвилин.

VII. ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАХИСТУ

Оцінювання результатів захисту кваліфікаційної роботи здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою, як сума оцінки за виконання роботи, публічного виступу та апробації результатів дослідження.

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи та її захисту

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Оцінювання випускної кваліфікаційної роботи: - науковість, системність і повнота у розкритті теми, - статистична обробка матеріалу, - оригінальність, - самостійність виконання, - відповідність теми поставленим завданням, - відповідність завдань висновкам, - доцільність та коректність використаних методів дослідження, - практичне значення, актуальність дослідження, - спрямованість на вирішення конкретних біологічних завдань, - правильність оформлення	50
Оцінювання доповіді і презентації: - володіння матеріалом, змістом роботи, - володіння категорійно-понятійним апаратом роботи, - розуміння поставлених магістру запитань щодо виконаної роботи та аргументованість відповідей на них, - правильність оформлення	42
Наявність публікацій:	8
Разом	100

Критерії оцінювання змісту роботи

Кількість балів	Критерії досягнень
41-50 балів	Відмінне виконання роботи. Дотримання структури, правил оформлення, коректне результатів власного дослідження
31-40 балів	Добре, вище середніх стандартів, виконання роботи, допускаються окремі неістотні неточності та незначні помилки у оформленні та неточності у висвітлення результатів власного дослідження.
21-30 балів	Достатньо добре, середній рівень виконання роботи, допускаються окремі істотні неточності та незначні помилки у дотриманні структури, оформленні та помилки у висвітлення результатів власного дослідження.
0-20 балів	Рівень виконання роботи мінімальний, допускаються істотні неточності та значні помилки у дотриманні структури, оформленні та висвітленні результатів власного дослідження.

Критерії оцінювання захисту роботи

Кількість балів	Критерії досягнень
35-42 балів	Здобувач у повному обсязі володіє матеріалом дослідження, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних та практичних завдань, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
26-34 балів	Здобувач достатньо повно володіє матеріалом дослідження, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних та практичних завдань, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні

	деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
16-24 балів	Здобувач відтворює значну частину матеріалу дослідження, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації положень винесених на захист, допускає істотні неточності та помилки.
0-15 балів	Здобувач не володіє матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань проведеного дослідження.

Критерії оцінювання апробації результатів дослідження

Кількість балів	**Критерії досягнень**
1-3 бали	Публікація 1 тез доповідей.
4-5 балів	Публікація 2 і більше тез доповідей.
6-7 балів	Публікація статті у нефаховому виданні.
8 балів	Публікація статті у фаховому виданні.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	**для захисту**	
90 – 100	Відмінно	відмінне виконання з незначними помилками
82 – 89	Дуже добре	вище середніх стандартів, але з деякими помилками
75 - 81	Добре	в цілому змістова робота зі значними помилками
67 -74	Задовільно	чітко, але зі значними недоліками
60 - 66	Достатньо	виконання відповідає мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	виконання не відповідає мінімальним критеріям

У випадку одержання незадовільного результату повторний захист магістерської роботи дозволяється протягом трьох років після закінчення вищого закладу освіти, але не раніше, як під час наступної державної атестації.

Будь-яка допомого магістру під час захисту ним кваліфікаційної роботи з чийого б то не було боку категорично забороняється як прояв академічної недоброчесності.

За неявку магістра на захист магістерської роботи за будь-яких причин виставляється відмітка «не з’явився» («не з’явилась»).

Апеляційна заява магістра про його незгоду із виставленою йому екзаменаційною комісією оцінкою за захист магістерської роботи може бути подана здобувачем освіти тільки в день іспиту у письмовій формі на ім’я голови екзаменаційної комісії.

Здобувач освіти, який отримав незадовільну оцінку за ВКР, відраховується з вищого навчального закладу. Йому видається академічна довідка встановленого зразка.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.). Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B1Ugk1fhA47Ha1NfZklYZ3QzeEU/view
2. Закон України «Про вищу освіту» редакція від 28.00.2025. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 3 від 2016 р. зі змиінами від 28.08.2025 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text
4. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. В. П. Горина. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2023. 170 с. Режим доступу: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49323/1/Posibnyk_MND.pdf
5. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй ; Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. Електрон. вид. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). 117 с. Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18681/1/Academ_4_12_red1.pdf (дата звернення: 03.09.2025)
6. Положення про випускні кваліфікаційні роботи (від 09.08.2024 р). Режим доступу: https://hel1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/File/2024/10/2024_polozhennya_pro_vypusk_roboty-red.pdf
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», від 12.01.2022 р. № 44. Редакція від 08.05.2024. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-п#Text
8. Семикіна М. В., Зайченко В. В. Методологія сучасних наукових досліджень: опорний конспект лекцій з практичними кейсами. Навчальний посібник / за ред. д.е.н., проф. Семикіної М. В. Кропивницький : КОД, 2025. 168 с.
9. Сухомлін К. Б., Зінченко О. П., Зінченко М. О. Методологія та організація наукових досліджень в галузі біології для студентів ОКР «магістр» спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Луцьк : Медіа, 2021. 48 с.